

An Analysis of Seksan Prasertkun's Short Stories

Tula Detpalakul¹ Duangmon Chitchamnong²
and Jaroon Tunsungnern³

¹M.A.(Thai)

²Ph.D.(Thai), Associate Professor,

³M.Ed.(Thai Language and Literature), Assistant Professor,
Department of Thai, Prince of Songkla University, Pattani
E-mail: cduangmo@bunga.pn.psu.ac.th

Abstract

This research aims to analyze Seksan Prasertkun's collected short stories *Rudukan*, *Dok Phai*, and *Khon Kap Sua*, in terms of their contents and literary techniques, which relate to the author's experiences and literary contexts.

It is found that the three literary works mirror human values, derived from the author's political experiences and search for the meaning of life, as well as his reaction to social problems during the past three decades (1973-1996). The values of humanity implicitly depicted in the texts are closely associated with social problems, which are getting more and more severe and complicated; however, the protagonists' potentials for learning and upholding virtues within the constraints of life are still to be admired. Human problems and their virtues are earnestly presented. The author asserts that social injustice, abused social system, unconstructive values as well as human flaws are crucial factors begetting misery and malice in the contemporary society; the mere solution seems to lie in the adherence to certain principal values, particularly the search for spiritual freedom. With respect to literary techniques, short story's components in harmony with its content are skillfully manipulated to convey messages that invoke the readers to ponder. Intensity and complexity of ideas and emotions are effectively conveyed through judiciously and carefully wrought language. It can be said that the remarkable value of Seksan Prasertkun's collected short stories lies in the harmony and unity of their aesthetic and ethic values.

Keywords: short story, values

การวิเคราะห์เรื่องสั้นของเสกสรรค์ ประเสริฐกุล

ตุลา เดชพลากุล¹ ดวงมน จิตรจำนงค์² และ จรูญ ต้นสูงเนิน³

¹ ศส.ม.(ภาษาไทย)

² อ.ค.(ภาษาไทย), รองศาสตราจารย์

³ ศส.ม.(ภาษาและวรรณคดีไทย), ผู้ช่วยศาสตราจารย์

ภาควิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

E-mail: cduangmo@bunga.pn.psu.ac.th

งานวิจัยนี้มุ่งวิเคราะห์ผลงานรวมเรื่องสั้นของ เสกสรรค์ ประเสริฐกุล 3 เล่ม คือ ฤดูกาล ดอกไฟ และ คนกับเสือ ในด้านเนื้อหาและกลวิธีการประพันธ์ อันเชื่อมโยงกับประสบการณ์ของผู้แต่ง และบริบททางการประพันธ์

ผลการศึกษานี้พบว่า ผลงานรวมเรื่องสั้นทั้งสามเล่มบ่งบอกคุณค่าซึ่งสร้างสมขึ้นจากประสบการณ์การต่อสู้และการค้นหาความหมายในชีวิตของผู้แต่ง และปฏิกิริยาต่อปัญหาสังคมในบริบทของการประพันธ์ในช่วง 3 ทศวรรษ คือ ตั้งแต่ 2516-2539 คุณค่าของความเป็นมนุษย์ที่ผู้แต่งแฝงไว้ในตัวบทมีความสัมพันธ์กับปัญหาซึ่งรุนแรงและซับซ้อนมากขึ้นทุกขณะ แต่ศักยภาพของตัวเอกในการเรียนรู้และธำรงคุณธรรมภายใต้ข้อจำกัดของชีวิตก็ยังนำชื่นชม ผู้แต่งได้นำเสนอทั้งปัญหาและคุณค่าของมนุษย์อย่างเอาจริงเอาจัง ในแง่ปัญหา เขายังยืนยันว่าความไม่เป็นธรรมทางสังคม ระบบสังคม และค่านิยมที่ไม่เอื้ออำนวย อีกทั้งความอ่อนแอภายในของมนุษย์ เป็นปัจจัยสำคัญของความทุกข์และการกระทำอันเลวร้ายต่อกันในสังคมปัจจุบัน ในขณะที่การยึดถือในคุณค่าสำคัญเป็นทางออกของปัญหาเพียงอย่างเดียวเท่านั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการแสวงหาความเป็นอิสระทางจิตวิญญาณ ในด้านกลวิธีการประพันธ์ ผู้แต่งใช้องค์ประกอบของเรื่องสั้นให้เป็นประโยชน์ในการสื่อความหมายที่กระตุนการเฟื่องฟูของผู้อ่านอย่างประสานกลมกลืนกับเนื้อหา ส่วนนวนภาษาอันขัดเกล่าอย่างประณีตก็สื่อความเข้มข้นและซับซ้อนทางความคิดและอารมณ์อย่างมีประสิทธิภาพ จึงกล่าวได้ว่า คุณค่าสำคัญในเรื่องสั้นของ เสกสรรค์ ประเสริฐกุล คือ ความประสานกันของคุณค่าทางสุนทรียะกับคุณค่าทางจริยธรรมอย่างกลมกลืนและเป็นเอกภาพ

คำสำคัญ: คุณค่า, เรื่องสั้น

ความนำ

ประสบการณ์หรือความชัดเจนของผู้แต่งมีความสำคัญมากในการสร้างสรรค์บทประพันธ์ ดังกล่าวได้ว่า “สำหรับกวีเอก วรรณคดี คือ การแปลชีวิต+การสร้าง ความงาม” (วิทย์ คิวะคริยานนท์, 2531,136) คำว่ากวี ในที่นี้น่าจะรวมความถึงผู้สร้างงานประพันธ์ประเภทอื่น นอกจากกวีนิพนธ์ด้วย ความลุ่มลึกของการแปลชีวิตที่ผนวกกับการสร้างความงาม ย่อมได้มาจากประสบการณ์หรือความชัดเจนของผู้แต่งนั่นเอง กล่าวได้ว่าการแปล

ความหมายหรือตีความชีวิต และการสร้างความงามที่ผสมกลมกลืนจนเป็นเอกภาพ ก่อให้เกิดสัมฤทธิ์ผลทางการสื่อสาร เนื่องด้วยภาษาที่เปี่ยมด้วยความงามทางวรรณศิลป์ ย่อมเป็นพาหะสำคัญที่กระตุ้นให้ผู้รับชบคิดถึงสารทางความคิดหรือความหมายของชีวิตที่แฝงเร้นในตัวงานจนเกิดความเข้าใจชีวิตและโลก

อย่างไรก็ตาม เนื่องจากประสบการณ์ชีวิตของผู้สร้างงานและผู้อื่นที่เขาเฝ้าสังเกตศึกษามาในการ

ดำเนินชีวิตของตน มีความเชื่อมโยงกับสังคมอันเป็นบริบทของการสร้างงาน กวีและนักประพันธ์ผู้ซึ่งมักมีความสำนึกในการค้นหาความหมายของชีวิต อาจมีโลกทรรศน์สอดคล้องกับอุดมการณ์ในสังคมของตน หรือตรงกันข้ามเขาอาจวิพากษ์วิจารณ์และต่อต้านก็ได้ การตีความและวิจารณ์ชีวิตของผู้สร้างงานวรรณศิลป์จึงเป็นเหตุให้เขาวิจารณ์สังคมควบคู่ไปด้วย นักวรรณคดีศึกษาบางท่านจึงกล่าวว่า “นักประพันธ์ที่ดีก็คือนักประพันธ์ที่พยายามเสาะหาลักษณะและความหมายที่แท้จริงของสังคมของตน และนำมาแสดงออกในวิธีการที่ชี้ให้เห็นว่าเขามีความสนใจและรับผิดชอบต่อสังคมนั้นๆ อย่างแท้จริง” (เจตนา นาควัชระ, 2514, 15) ดังนั้นความเข้าใจความสัมพันธ์ของวรรณคดีกับสังคมจึงเป็นสิ่งสำคัญในการศึกษาวรรณคดี

งานสร้างสรรค์ทางวรรณศิลป์ย่อมเป็นเครื่องบ่งชี้ความเจริญของยุคสมัย เนื่องจากวรรณคดีให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับชีวิตและคุณค่าของความเป็นมนุษย์ ตลอดจนลักษณะที่แท้จริงของสังคม วรรณคดีย่อมเป็นเครื่องหมายของความเจริญทางวัฒนธรรมในระดับภูมิภาค ฉะนั้นก็ไม่อาจแสดง “แก่นแท้ของสังคม” อันหมายถึงวิถีคิด ค่านิยม ภูมิปัญญา อันเป็นลักษณะเฉพาะของสังคมนั้นออกมาได้ นอกจากนี้งานที่สร้างสรรค์ขึ้นใหม่ย่อมบ่งชี้การแสวงหาคำตอบเกี่ยวกับชีวิตและสังคมอย่างไม่หยุดยั้ง

วรรณคดีไทยปัจจุบันที่พยายามอธิบายความซับซ้อนของชีวิตในบริบทของสังคมช่วงหลังปี พ.ศ.2519 ซึ่งอาจเรียกว่าวรรณกรรมแห่งความสำนึกเชิงสังคมนั้นไม่หมกมุ่นกับกรอบความคิดเรื่องชนชั้น และการเปลี่ยนแปลงสังคมโดยผูกกับความคิดทางการเมืองเพียงอย่างเดียวเหมือนวรรณกรรมเพื่อชีวิตในช่วงก่อนวรรณกรรมลักษณะดังกล่าวนี้ได้พัฒนาเนื้อหาเป็นความหมายซ่อนเร้นที่แสดงความลุ่มลึกในการอธิบายความซับซ้อนของปัญหาได้มากขึ้น พัฒนาการดังกล่าวนี้วิเคราะห์ได้ว่าเป็นผลของประสบการณ์จากเหตุการณ์นองเลือดทั้งสองครั้งในช่วง พ.ศ.2516-2519 ที่ให้มรดกทางปัญญา (เจตนา นาควัชระ, 2530, 4)

น่าสนใจที่ เสกสรรค์ ประเสริฐกุล เป็นนักเขียนที่ได้รับมรดกทางปัญญาในช่วงการต่อสู้ทางการเมือง

พ.ศ.2516-2519 ตลอดจนถึงเข้าร่วมและผละออกจากพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย (พคท.) เขาได้สร้างงานวรรณศิลป์จำนวนหนึ่งโดยตีพิมพ์รวมเล่มภายหลังที่กลับคืนสู่เมือง และยังสร้างงานต่อมาจนถึงปัจจุบัน ผลงานรวมเรื่องสั้นชุด *ฤดูกาล* ตีพิมพ์ครั้งแรกในปี 2524 เป็นการรวบรวมผลงานที่เขาเขียนตั้งแต่ปี 2516-2523 เรื่องสั้นส่วนใหญ่ในงานชุดนี้เขียนเมื่อปี 2522 ในช่วงก่อนออกจากป่า ซึ่งเป็นระยะที่เขาแตกหักทางความคิดกับพคท. และรู้สึกอัดอั้นคับข้องใจอย่างรุนแรง เสกสรรค์กล่าวว่ามูลเหตุสำคัญที่เขาเขียนหนังสืออย่างเอาจริงเอาจังในช่วงนี้ก็คือ เพื่อ “จะทำพินัยกรรมฉบับหนึ่งทิ้งไว้ในรูปของวรรณคดี” โดยที่ไม่รู้ว่าจะมีชีวิตรอดต่อมาหรือไม่ (เสกสรรค์ ประเสริฐกุล, 2531, 40) คำแถลงนี้กระตุ้นให้ผู้วิจัยใคร่ค้นหาความสัมพันธ์ระหว่างผลงานประพันธ์กับประสบการณ์ชีวิตและทัศนคติต่อชีวิตของเสกสรรค์ ประเสริฐกุล อาจพิจารณาได้ว่าสิ่งที่เขามุ่งจะฝากไว้เป็นพินัยกรรมแก่ผู้อื่นนี้ น่าจะเป็นสิ่งที่เขาเล็งเห็นว่ามีความสำคัญบางประการ และในแง่วรรณคดีคุณค่านี้ย่อมเป็นคุณค่าทางอารมณ์และปัญญานั้นเอง นอกจากนี้งานชุดนี้ของเขายังมีจุดเด่นที่ความเป็นตัวของตัวเอง คือการไม่ยึดสูตรตายตัวของความคิดทางการเมืองฝ่ายใดดังที่ในค่านาเมื่อพิมพ์ครั้งที่สองของเขากล่าวว่า “...งานชุด *ฤดูกาล* มีลักษณะ ‘ขบถ’ แผงเร้นอยู่ถึงสองชั้น กล่าวคือ เนื้อหาเป็นการประท้วงความอยุติธรรมที่ดำรงอยู่ในสังคม ส่วนทางด้านรูปแบบการเขียนนั้นเล่า ก็คัดค้านวิถีครอบงำของวรรณกรรมชายจัด ซึ่งทำลายการสร้างสรรคของนักเขียนอิสระอยู่พักใหญ่...” (เสกสรรค์ ประเสริฐกุล, 2539, 20) วิเคราะห์ได้ว่า การขบถสองชั้นในความคิดของเสกสรรค์ที่ปรากฏในงานชุดนี้ก็คือ ชั้นแรกเป็นการขบถต่อสังคม กล่าวคือเสกสรรค์ประท้วงสังคมโดยนำเสนอปัญหาความไม่เสมอภาคทางสังคมที่ทำให้เกิดการเอารัดเอาเปรียบต่อผู้ด้อยโอกาสซึ่งถูกละเลยให้ต้องต่อสู้ไปตามยถากรรม ชั้นที่สองขบถต่อวิถีครอบงำของวรรณกรรมชายจัดที่เน้นจุดประสงค์ของการสร้างสรรค์เพื่อการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองจนมองข้ามคุณค่าของมนุษย์ที่เป็นปัจเจกบุคคล การที่เขาขัดแย้งกับความคิดสำเร็จรูป อาจเป็นเพราะเขาเป็นผู้ที่พยายามค้นหาความหมายของชีวิตอยู่แล้ว และได้พบด้วยตนเองว่า

ไม่สามารถใช้กรอบที่ตายตัวในการพิจารณา ถึงแม้ว่าความทุกข์ของคนจนเป็นเนื้อหาสำคัญที่ไม่อาจมองข้ามได้ แต่ในความทุกข์นั้นก็มีความค่าบางประการของความ เป็นมนุษย์ที่เสกสรรค์เล็งเห็นและพยายามแสดงไว้ในบทประพันธ์

นอกจากเสกสรรค์จะไม่ได้จำกัดตนในกรอบความคิดที่ว่าปัญหาของมนุษย์มีเฉพาะการต่อสู้ระหว่างชนชั้นแล้ว เขายังสร้างงานเขียนพร้อมๆ กับการแสวงหาตัวตนของตนเองดังกล่าว “ผมค้นหาความสงบนิ่ง ค้นหาชีวิตที่อยากจะทำให้มันดีที่สุดใน ประเสริฐที่สุด เท่าที่มนุษย์คนหนึ่งจะเกิดมาได้” เสกสรรค์เห็นว่าการเขียนเป็นการบันทึกการเดินทางข้างในของเขา ซึ่งหมายถึงการค้นหาความหมายในจิตวิญญาณ ทุกครั้งที่เขาเขียนหนังสือมันช่วยตะล่อมสิ่งทีกระจัดกระจายในความคิด ในอารมณ์ ความรู้สึก ให้เป็นระบบขึ้น (เสกสรรค์ ประเสริฐกุล, 2537, 156-157) นอกจากนี้เขายังต่อสู้กับความอยู่ดีศรีธรรมในสังคมโดยใช้งานเขียนเป็นสื่อความคิดที่ตีความชีวิตและสังคม และประสงค์จะร่วมความรู้สึกกับเพื่อนมนุษย์โดยใช้งานประพันธ์เป็นเครื่องมือสื่อสารทางความคิดของตน (เสกสรรค์ ประเสริฐกุล, 2541, 12)

สังเกตได้ว่า นอกจากงานประเภทสารคดีและบทความแล้ว ในประเภทบันเทิงคดี เสกสรรค์ผลิตงานเรื่องสั้นมากกว่านวนิยายและบทกวีนิพนธ์ จนถึงปัจจุบันมีงานรวมเรื่องสั้นทั้งสิ้น 3 เล่มคือ *ฤดูกลาง* ประกอบด้วยเรื่องสั้น 14 เรื่อง และบทกวี 5 เรื่อง *ดอกไม้* ประกอบด้วยเรื่องสั้น 14 เรื่อง และ *คนกับเสือ* ประกอบด้วยเรื่องสั้นอีก 5 เรื่อง แม้ว่า *ดอกไม้* และ *คนกับเสือ* จะห่างกันถึง 12 ปี แต่ย่อมแสดงให้เห็นว่าเขาให้ความสำคัญกับงานเขียนประเภทนี้ นอกจากนี้เขายังกล่าวว่า “เรื่องสั้นต้องมีประเด็นหรือความหมายที่เจาะจงสื่อกับผู้อื่น และต้องรวมศูนย์อย่างสูง ในหลายๆ กรณี มันสามารถสื่อความหมายที่กว้างไกลกว่านวนิยาย 500 ตอนจบเสียอีก” (เสกสรรค์ ประเสริฐกุล, 2540, 102-104)

ด้วยเหตุผลที่ประมวลมานี้ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาเรื่องสั้นของ เสกสรรค์ ประเสริฐกุล ที่ตีพิมพ์รวมเล่มแล้ว 3 ชุด คือ *ฤดูกลาง* *ดอกไม้* และ *คนกับเสือ* ในด้านเนื้อหาและกลวิธีการประพันธ์ เพื่อเข้าถึงความหมายและคุณค่าของบทประพันธ์ในแง่ที่เชื่อมโยงกับ

ประสบการณ์ แสดงทัศนคติสำคัญที่เอื้อให้เกิดความเข้าใจชีวิตและช่วยให้เล็งเห็นลักษณะและความหมายที่แท้จริงของสังคม

วิธีดำเนินการวิจัย

ศึกษาชีวประวัติของผู้แต่งและบริบททางสังคมของการแต่ง ศึกษาเรื่องสั้นที่ตีพิมพ์เป็นเล่มคือ *ฤดูกลาง* *ดอกไม้* และ *คนกับเสือ* อีกทั้งศึกษางานประเภทอื่นของผู้แต่ง เช่น สารคดีและบทความเพื่อประกอบการวิเคราะห์ และศึกษาบทวิจารณ์งานประพันธ์ในขอบเขตที่กำหนด วิเคราะห์ ตีความ และประเมินคุณค่าเรื่องสั้นด้วยระเบียบวิธีทางวรรณคดีวิจารณ์ และนำเสนอผลการวิเคราะห์พร้อมทั้งข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัย

1. ประสบการณ์และทรงสนะของผู้แต่ง

จากการศึกษาประวัติของผู้แต่ง พบว่า ประสบการณ์ตรงตั้งแต่วัยเด็กที่เติบโตขึ้นในชนบทและประสบการณ์ที่เคยเป็นเด็กวัด ส่งผลต่อโลกทัศน์เกี่ยวกับชีวิตและคุณค่าทางจิตใจซึ่งสัมพันธ์กับการเน้นคุณค่าทางจริยธรรมและคุณค่าของความเป็นมนุษย์ เมื่อเห็นว่าชีวิตมีข้อจำกัดและเป็นทุกข์ คุณค่าของชีวิตจึงเป็นสิ่งสำคัญที่บุคคลต้องค้นหา ประสบการณ์ชีวิตตั้งแต่วัยเด็กที่มีพื้นฐานครอบครัวที่ยากจน จนถึงเข้าร่วมกับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย ทำให้เสกสรรค์ผ่านประสบการณ์การเผชิญหน้ากับความไม่เป็นธรรมอย่างหนักหน่วงและหลากหลาย ประกอบกับการเรียนรู้คุณค่าของคุณสมบัติของลูกผู้ชายไทยแบบชนบทที่มีความกล้าหาญ เสียสละ รับผิดชอบต่อส่วนรวม มุ่งมั่น และให้ค่าความยุติธรรมสูง เมื่อได้เข้าร่วมกับพรรคฯ ด้วยหวังที่จะเปลี่ยนแปลงสังคมให้ดีขึ้น แต่กลับพบว่าแนวทางของพรรคฯ ไม่สามารถเอื้อประโยชน์สุขแก่สังคมอย่างแท้จริง ความอึดอัดคับข้องใจอย่างรุนแรงก่อนผลจากพรรคฯ เป็นผลมาจากความตระหนักรู้ว่านอกเหนือจากการเมืองแล้ว สิ่งที่มีความสำคัญและควรคำนึงถึงก็คือ คุณค่าทางจิตใจ

เมื่อพิจารณาบริบททางสังคมของบทประพันธ์ พบว่าความไม่เป็นธรรมในสังคมเกิดจากการพัฒนา

เศรษฐกิจและสังคมที่ไม่ดำเนินควบคู่กับความเสมอภาคทางโอกาสและการกระจายรายได้ ปัญหาดังกล่าววนอกจากทำให้เกิดการทำลายธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมแล้วยังเสริมสร้างค่านิยมที่ยึดถืออำนาจและผลประโยชน์ทางวัตถุเป็นคุณค่าของชีวิตซึ่งบั่นทอนคุณค่าและศักดิ์ศรีของมนุษย์ และยังบั่นทอนรากวัฒนธรรมที่ให้ความสำคัญกับคุณค่าทางจิตใจและจริยธรรมอย่างรวดเร็ว

ปัญหาสังคมอันหนักหน่วงนี้เป็นวัตถุดิบสำคัญที่นักประพันธ์ในช่วงปี 2520 เป็นต้นมา ใช้ในการสร้างสรรค์งานประพันธ์เพื่อกระตุ้นผู้อ่านให้ขบคิดและเกิดปัญญา เสกสรรค์เป็นผู้อุทิศตนเพื่อการต่อสู้ทางการเมือง และให้คุณค่าอย่างสูงต่อการสื่อสารทางวรรณศิลป์ เขาเป็นผู้เก็บรวบรวมประสบการณ์ในการอ่าน ดังที่เคยให้ความเห็นว่าวรรณคดีไทยโบราณแสดงความเข้าใจชีวิตอย่างลึกซึ้งและไม่ได้มองมนุษย์เพียงด้านเดียว (เสกสรรค์ ประเสริฐกุล, 2540, 100-102) งานเขียนทั้ง 3 เล่มที่ศึกษาในงานวิจัยนี้ บ่งชี้ความตระหนักถึงบทบาทและภาระของนักเขียนที่ควรสื่อความลึกซึ้งทางอารมณ์และปัญญาเพื่อกระตุ้นจิตวิญญาณของสังคม

2. ข้อจำกัดและศักยภาพของมนุษย์ จาก *ฤดูกาล* ถึง *ดอกไม้*

เมื่อวิเคราะห์เนื้อหาในเรื่องสั้นทั้งสามเล่มนี้พบว่าในเล่ม *ฤดูกาล* เสกสรรค์ได้แปรเปลี่ยนประสบการณ์ชีวิตเป็นเนื้อหาที่แสดงความเข้าใจต่อข้อจำกัดและศักยภาพของมนุษย์ ซึ่งมีปฏิสัมพันธ์กับความสำคัญของคุณค่าที่มนุษย์ควรยึดถือ ข้อจำกัดของมนุษย์ที่ปรากฏในผลงานชุดนี้ ไม่ได้มีแต่เพียงความยากจนและความไม่เป็นธรรมทางสังคมเท่านั้น แต่ผู้แต่งยังชี้ว่าการดำรงชีวิตอยู่ในธรรมชาติก็เป็นปัญหาสำคัญของมนุษย์ที่ไม่อาจมองข้าม แต่หากเข้าใจก็อาจแปรเปลี่ยนเป็นประโยชน์ในการสร้างสรรค์ได้

ประสบการณ์ตรงที่เป็นคนจนและการร่วมรับรู้ปัญหาชีวิตของคนจนอื่นๆ ทำให้ผู้แต่งชี้ว่าความยากจนและความไม่เป็นธรรมในสังคมเป็นข้อจำกัดที่ก่อให้เกิดความทุกข์ในชีวิต การขาดความเห็นใจจากผู้มีสถานะหรืออำนาจเหนือกว่า และการต่อสู้กับภัยธรรมชาติตามยถากรรม ล้วนเป็นสิ่งที่ซ้ำเติมและสร้างความเลวร้ายแก่ชีวิตของคนจน ดังเห็นได้จากเรื่อง “วันหนึ่งในชีวิตของ

หนานอิน” “คนร้าย” “ค่าแรงของสำรวย” “ผู้รับผิดชอบ” “พลเมืองดี” และ “สมชาย”

นอกจากนี้ประสบการณ์ที่เคยเป็นเด็กวัดซึ่งทำให้ผู้แต่งเห็นลักษณะพิเศษของชาวพุทธที่เข้าใจความไม่จริงของชีวิตและปลงตก ก็สะท้อนออกมาในเรื่อง “กรอบหน้าต่าง” เรื่องนี้แสดงทัศนะของผู้แต่งเกี่ยวกับความตายซึ่งเป็นข้อจำกัดของมนุษย์ว่า ความตายไม่ใช่สิ่งที่น่ากลัว เพราะเป็นการเดินทางไปสู่แดนอื่นซึ่งเราไม่ล่วงรู้และอาจสวยงามเกินกว่าที่จะคาดคิด ในบทกวี “ฤดูกาล” ผู้อ่านจะเห็นคุณค่าและความหมายของความตายที่นำไปสู่การเกื้อกูลการดำรงอยู่ของชีวิตอื่น น่าสนใจที่ทัศนะดังกล่าวได้รับแรงบันดาลใจมาจากความเจ็บปวดรวดร้าวที่ตนไม่มีโอกาสแม้แต่จะเรียกพินสักร้อนไว้ได้ โลงศพแม่ ความประจักษ์ว่าชีวิตนั้นดำรงอยู่ภายใต้เงื่อนไขกาลเวลา ยิ่งชัดเจนขึ้นเมื่อเสกสรรค์ขัดแย้งกับ พคท. จนเกือบถึงขั้นแตกหัก นั่นหมายถึงความหวังในการเปลี่ยนแปลงสังคมต้องสิ้นไป ในเรื่องสั้น “กาลเวลา” ผู้แต่งได้แสดงทัศนะเกี่ยวกับกาลเวลาว่ามีความเที่ยงตรงและไม่พะวงว่าจะกระทบต่อความสุขทุกข์ของผู้ใด กาลเวลาทำให้สรรพสิ่งเกิดความเปลี่ยนแปลงและเสื่อมสลาย ดังนั้นมนุษย์จึงควรเผชิญหน้ากับความจริงนี้ด้วยความเข้าใจ

ภายใต้ข้อจำกัดของมนุษย์ เสกสรรค์ยังได้แสดงศักยภาพของมนุษย์ในการเรียนรู้ความหมายจากธรรมชาติและ การขบคิดใช้เหตุผล เพื่อเข้าใจความจริงของชีวิต ทัศนะนี้เป็นผลมาจากวิถีชีวิตของผู้แต่งที่ผูกพันกับธรรมชาติและเล็งเห็นว่ามนุษย์สามารถเรียนรู้ความจริงของชีวิตจากการสังเกตปรากฏการณ์ต่างๆ ในธรรมชาติ ใน “ไปไม้ที่หายไป” ผู้แต่งได้แสดงประสบการณ์การเรียนรู้ความหมายจากธรรมชาติของตัวเอกที่หมกมุ่นกับความเศร้าโศกจนแปรเปลี่ยนเป็นความเข้าใจ พัฒนาการของความมีชีวิต เมื่อพบว่าความเปลี่ยนแปลงไม่ใช่ความเสื่อมสลายเพียงอย่างเดียวแต่ยังบ่งชี้ความเติบโตตามวิถีแห่งธรรมชาติ นอกจากนี้ผู้แต่งยังแสดงศักยภาพ ที่สำคัญอีกประการคือ การขบคิดใช้เหตุผลไว้ใน “เด็กน้อยกับคนเฝ้าศาลเจ้า” ซึ่งได้รับแรงบันดาลใจจากประสบการณ์ตรงของเขาที่ขัดแย้งกับแนวทางของ พคท. ที่ใช้ศรัทธานำเหตุผล ความมมงายหลงผิดของ

ผู้คนอันเป็นองค์ประกอบที่ขัดกันกับความหลุดพ้นจากความมั่งงายของเติกน้อยและคนเฝ้าศาลเจ้าซึ่งเป็นผลมาจากการใช้ปัญญาตรวจสอบสิ่งต่างๆ ด้วยความเที่ยงธรรม ทำให้ผู้อ่านเห็นความสำคัญของศักยภาพนี้

ศักยภาพในการเรียนรู้เป็นสิ่งที่ช่วยให้มนุษย์เข้าใจความหมายของสิ่งสำคัญในชีวิต และยังสร้างคุณค่าและความหมายในชีวิตตนได้ คุณค่าของความเป็นมนุษย์ในทัศนะของผู้แต่งที่ปรากฏในเล่มนี้ โดยสรุปคือ 1. ความเกื้อกูลกันและการอุทิศตนเพื่อผู้อื่นซึ่งปรากฏในบทกวี “ฤดูกาล” และเรื่องสั้น “จากหินสู่ดิน” ความคิดนี้ได้รับอิทธิพลทางความคิดจากวรรณกรรมเพื่อชีวิตที่ยึดถือสังคมส่วนรวมเหนือกว่าประโยชน์ส่วนตน ซึ่งประสานกับประสบการณ์ตรงที่ประสบความทุกข์ยากโดยขาดคนเหลียวแล จึงเห็นความสำคัญของคุณค่านี้ ดังที่พยายามช่วยเหลือสังคมเสมอมา 2. มิตรภาพและความเห็นใจกันสิ่งหนึ่งตรงมาและมีความหมายมากท่ามกลางความมืดมนของชีวิต ดังเห็นได้จาก “พ่อกับลูก” “พลเมืองดี” และ “สมชาย” 3. ความรักความเมตตาในครอบครัว ผู้แต่งแสดงให้เห็นว่าสิ่งนี้เป็นแรงใจที่ช่วยให้มนุษย์ยืนหยัดต่อสู้กับความทุกข์ยากในชีวิต ดังปรากฏใน “ลมอุ่นเมื่อใกล้ค่ำ” และ “พ่อกับลูก” 4. ความรับผิดชอบและความมานะบากบั่น คุณค่านี้บ่งชี้ความน่าชื่นชมของตัวเอกใน “ผู้รับผิดชอบ” และ “คนร้าย” ได้เป็นอย่างดี 5. ความซื่อตรงต่อตนเองและผู้อื่น คนเฝ้าศาลเจ้าใน “เติกน้อยกับคนเฝ้าศาลเจ้า” ได้แสดงให้เห็นว่าคุณค่านี้มีความหมายกับชีวิตมากกว่าการหลอกลวงเพื่อให้ชีวิตอยู่ได้อย่างสุขสบาย 6. ศักดิ์ศรีลูกผู้ชาย ความกล้าหาญ และความยุติธรรม คุณค่านี้เป็นคุณสมบัติสำคัญของผู้ชายในวิถีของสังคมชนบท ดังเห็นได้จาก “ผู้เดือดร้อน” ความแปลกแยกจากผู้อื่นของชายเจ้าของเรือ ทำให้ผู้อ่านเข้าใจได้ว่าการเน้นแต่ผลประโยชน์ย่อมส่งผลให้มนุษย์มีจิตใจคับแคบจนแปลกแยกจากความเข้าใจคุณสมบัติภายในที่นำชื่นชมของมนุษย์ นอกจากนี้ใน “คนร้าย” ศักดิ์ศรีและความกล้าหาญของเฒ่าอินสอนก็เป็นคุณสมบัติภายในที่โดดเด่นน่าประทับใจ

ในเล่ม *ดอกไม้* เสกสรรค์ยังแสดงความเข้าใจชีวิตในแง่มุมสำคัญที่สืบต่อจาก *ฤดูกาล* คือ ข้อจำกัดและปัญหาของมนุษย์ และคุณค่าของมนุษย์

ในประเด็นข้อจำกัดและปัญหาของมนุษย์ เขาแสดงให้เห็นว่าความยากจนและความไม่เป็นธรรมทางสังคมมีความรุนแรงเพิ่มขึ้น ดังที่ปรากฏใน “ดอกไม้” ครอบครัวของชายชราต้องเผชิญกับความไม่เป็นธรรมที่ซ้ำเติมอย่างต่อเนื่องและเชื่อมโยงกับระบบที่เป็นปัญหา เห็นได้ว่าเงินที่ได้จากการขายข้าวที่ใกล้จะเก็บเกี่ยวนั้น ถูกข้าราชการที่ฉ้อฉลริบไป มีหน้าซ้ำลูกชายของชายชรา ต้องกลายเป็นผู้ร่ำฆ่าคนตายเนื่องจากต่อสู้ป้องกันตัว เมื่อถูกทำร้ายก่อน สู้ตายข้าวในนาถูกกองทัพหนูป่าบุกทำลาย นอกจากนี้การหาทางออกของประชาชนผู้ทุกข์ยากที่ร้องขอความช่วยเหลือจากรัฐกรณีน้ำท่วมกลับกลายเป็นสิ่งที่ถูกเพ่งเล็งว่าเป็นพวกคอมมิวนิสต์ใน “เพียงความรู้สึก” ประชาชนผู้คิดถึงผลประโยชน์ส่วนรวมก็ถูกคุมขังถึง 5 ปี ด้วยข้อหาทางการเมือง ใน “บ้านเกิด” ผู้แต่งแสดงให้เห็นว่าคนจนในเมืองใหญ่ก็ต้องเผชิญกับความไม่เป็นธรรมที่หลากหลายและรุนแรง การถูกเจ้าหน้าที่ของรัฐใช้อำนาจข่มเหงรังแก การถูกปลดออกจากรานเนื่องจากบริษัทเลือกใช้เครื่องจักรกลแทนแรงงานมนุษย์ ความอับจนของคนตกงานที่หาทางออกไม่ได้จนหันไปหายาเสพติด และความเขลาของผู้คนในชุมชนที่อยากให้มีคนมาเสพเฮโรอีนแล้วเสียชีวิตที่บ้านตนเพื่อจะได้โชคลาภจากเลขบนโลงศพ ที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ล้วนมีมูลเหตุมาจากความยากจนและการขาดหลักประกันในระบบที่ไม่เอื้อให้คนเล็กคนน้อยมีอำนาจต่อรองใดๆ ปัญหาคนตกงานเพราะเครื่องจักรก็ยังปรากฏใน “สิ้นเสียงซึ่ง” คนยากจนในชนบทที่ไม่สามารถช่วยเหลือตนเองและครอบครัวได้เมื่อเข้าสู่เมืองหลวงก็ต้องพบกับชะตากรรมที่เลวร้ายลงไปอีก ดังคนจนในเมืองใหญ่ที่มีอาชีพหาบเร่ เช่น ตัวเอกใน “สี่แยก” ต้องเสี่ยงต่อการถูกจับกุมอีกทั้งยังเสี่ยงต่อภัยอุบัติเหตุอีกด้วย นอกจากนี้จะพบว่าวิถีชีวิตแบบตัวใครตัวมันในสังคมเมืองยังมีส่วนซ้ำเติมความเลวร้ายของชีวิตอย่างน่าสลดใจยิ่งนัก

เสกสรรค์ยังแสดงปัญหาของมนุษย์ที่มีสาเหตุมาจากผลการพัฒนาค่านิยมที่เป็นปฏิปักษ์กับคุณค่าของชีวิตว่าการมุ่งแต่ประโยชน์ทางวัตถุนี้เองทำให้เกิดการทำลายคุณค่าทางจิตใจ ยังผลให้มนุษย์ถูกลดคุณค่าดังหญิงสาวตัวเอกใน “อั้งฮวย” ถูกมนุษย์ด้วยกันทำลาย

คุณค่าให้เหลือเพียงสิ่งตอบสนองความมัวเมาในตัณหา และอำนาจเท่านั้น และตัวเอกใน “เลือดใหม่” ถูกบริโภคนิยมบีบคั้นจนต้องละทิ้งศักดิ์ศรีเพื่อความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน

นอกจากนี้ผู้อ่านจะพบว่าในทัศนะของผู้แต่ง ความอ่อนแอภายในก็เป็นปัญหาที่สำคัญของมนุษย์ ดังที่ “ความหวังของบัญชา” แสดงให้เห็นว่าอำนาจกิเลสนั้นทำลายคุณธรรมอันเป็นคุณค่าของชีวิต ความอ่อนแอทางจริยธรรมเมื่อได้รับแรงเสริมจากสิ่งแวดล้อมที่เป็นปัญหา ก็ส่งผลเป็นพฤติกรรมที่ก่อให้เกิดปัญหาอื่นตามมา ดังใน “เมืองหลวง” ผู้อ่านจะพบว่าวิถีชีวิตแบบตัวใครตัวมันและค่านิยมที่มุ่งเน้นแต่ความสำเร็จทางวัตถุสร้างความกดดันบีบคั้นให้ผู้คน คนที่ขาดความแข็งแกร่งทางจริยธรรมจึงหาทางออกโดยแสดงความก้าวร้าว แสดงอำนาจเหนือผู้อื่น และอาจทำร้ายผู้อื่นเพื่อสร้างความสะใจ ความสุขที่ได้ก่อความรุนแรงของเด็กทั้งสองคนใน “ปากซอย” ก็ยิ่งกระตุ้นให้ผู้อ่านขบคิดถึงความเข้มข้นของปัญหาที่จะเกิดขึ้นในกายภาคนำของสังคมใน “เหตุเกิดเมื่อเที่ยงวัน” ผู้แต่งยังย้ำให้เห็นว่าคนในสังคมเป็นทั้งผู้ก่อความรุนแรงและตกเป็นเหยื่อโดยไม่รู้ตัว

ในประเด็น คุณค่าของความเป็นมนุษย์ เสกสรรค์แสดงให้เห็นว่าสิ่งที่มีความสำคัญในการกอบกู้สังคมคือ คุณค่าของความเป็นมนุษย์ เพราะนอกจากจะสร้างคุณค่าในระดับปัจเจกบุคคลแล้วยังช่วยจรโลงสังคมอีกด้วย ความกล้าหาญและความยืนหยัดต่อสู้กับปัญหา ความรัก ความเมตตาในครอบครัว อีกทั้งความมีน้ำใจและปรารถนาดี ยังคงเป็นคุณค่าที่ผู้แต่งย้ำให้เห็นความหมายซึ่งอาจถูกละเลยหรือมองข้ามไป นอกจากนี้ผู้แต่งยังแสดงความงดงามของความสมถะและชีวิตที่พอเพียงในชนบทซึ่งตรงข้ามกับความสับสนและบีบคั้นของชีวิตเมือง

3. คนกับเสือ: ศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์

เรื่องสั้นในเล่ม *คนกับเสือ* แสดงให้เห็นว่าช่วงระยะเวลา 30 ปี ตั้งแต่ปี 2519-2539 เสกสรรค์ได้เฝ้าครุ่นคิดอย่างจริงจังถึงการดำรงอยู่อย่างมีศักดิ์ศรีของปัจเจกชน ในเวลานี้ การพัฒนาก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงทางสังคมคือค่านิยมและพฤติกรรมที่ยึดถือผลประโยชน์ทางวัตถุและอำนาจเป็นคุณค่าของชีวิตจน

ตัดขาดจากคุณค่าทางจิตใจ กระแสบริโภคนิยมทำให้เกิดการทำลายวิถีชีวิตดั้งเดิมซึ่งให้ความสำคัญกับคุณธรรมที่ผดุงชีวิตและสังคม เสกสรรค์ได้แสดงการต่อต้านกระแสดังกล่าว และผลที่ตัวละครได้รับดังนี้

ในประเด็นการต่อต้านการคุกคามศักดิ์ศรีมนุษย์ ผู้แต่งชี้ว่าสิ่งคุกคามศักดิ์ศรีมนุษย์คือการชนฆ่าเพื่อบรรลุผลทางอุดมการณ์ และการหลงอยู่กับวัตถุและวิถีชีวิตจอมปลอม เรื่อง “หญิงเฒ่าบนภูเขาชรา” แสดงให้เห็นว่าชีวิตมนุษย์มีคุณค่าและความหมายมากกว่าอุดมการณ์ทางสังคมและการตัดสินใจด้วยผลประโยชน์อันฉาบฉวย นอกจากนี้ผู้อ่านจะพบว่าวิถีชีวิตที่เน้นผลประโยชน์ทำลายสายสัมพันธ์แห่งมิตรภาพระหว่างมนุษย์ใน “บาดแผลใหม่จากท้องทะเล” ผู้แต่งย้ำให้เห็นถึงความขมขื่นของผู้ที่ต่อสู้กับค่านิยมของผู้ได้เปรียบ ผู้อ่านจึงสามารถเข้าใจยิ่งขึ้นว่าผู้ที่มีวิถีชีวิตฉาบฉวยยอมเป็นอื่นและไม่สามารถเข้าถึงคุณค่าภายในอันน่าชื่นชมของมนุษย์ เซียนพนันและลูกน้องใน “มวยแทน” ก็เป็นตัวแทนของผู้ที่เห็นประโยชน์เป็นคุณค่า จึงไม่เห็นค่าของจิตวิญญาณอันแกร่งกล้าของเสี้ยมและยังพยายามเหยียบย่ำเมื่อไม่สนองต่อผลประโยชน์ของตน นี่คือมูลเหตุที่สมใจไม่เข้าใจคุณค่าการอุทิศตนของกำนันเดช ตัวเอกใน “ผู้ยิ่งใหญ่” ซ้ำลอบยิงทางช้างหลังเพื่อครองอำนาจแทน ใน “คนกับเสือ” ผู้แต่งชี้ว่ากระแสบริโภคนิยมและอารยธรรมที่เบี่ยงเบนจากความหมายที่แท้จริงเป็นสิ่งทำลายความเป็นอิสระที่จะสร้างคุณค่าในชีวิตของมนุษย์

นอกจากนี้ในประเด็นการต่อต้านการคุกคามศักดิ์ศรีมนุษย์ เสกสรรค์ยังแสดงให้เห็นความจำเป็นของการยืนหยัดด้วยคุณธรรมของผู้ที่มีจิตวิญญาณอิสระอีกด้วย “มวยแทน” ได้แสดงให้เห็นว่าความรักศักดิ์ศรีและความซื่อตรงต่อตนเองของเสี้ยมตัวเอก เป็นที่มาของความแข็งแกร่งมั่นคงในการต่อสู้ของเขา น่าสนใจที่เนื้อหาที่มีที่มาจากประสบการณ์ตรงในการปฏิบัติของผู้แต่งที่ไม่ยอมแพ้แม้ไม่เห็นทางชนะ นอกจากนี้ยังพบว่าเสี้ยมเผชิญกับปัญหาอันหนักหน่วงด้วยปัญญาและความกล้าหาญเด็ดเดี่ยว ประกอบกับความอดทนอย่างน่าชื่นชม เช่นเดียวกับตัวเอกใน “ผู้ยิ่งใหญ่” และ “คนกับเสือ” เต๊ะตัวเอกใน “บาดแผลใหม่จากท้องทะเล” ก็แสดง

คุณค่าของการต่อสู้ โดยใช้ปัญญาและความกล้าหาญ
เด็ดเดี่ยวที่ผสมผสานกับความอดกลั้นและวิริยะ

เมื่อพิจารณาผลที่ตัวละครได้รับ เสกสรรค์
ชี้ว่า แม้ตัวละครสามารถยืนหยัดรักษาสิ่งที่ตนยึดมั่นไว้
อย่างถึงที่สุด แต่ก็ต้องเผชิญกับความแปลกแยกกับสังคม
อีกทั้งความปวดร้าวทั้งร่างกายและจิตใจ ความแปลก
แยกกับสังคมที่เกิดขึ้นกับหญิงเฒ่าตัวเอกใน “หญิงเฒ่า
บนภูเขาชรา” นอกจากบ่งชี้ความเลวร้ายของการยึด
อุดมการณ์เหนือชีวิต ซึ่งทำให้มนุษย์ถูกลดคุณค่าจน
กลายเป็นแค่เครื่องมือเพื่อบรรลุเป้าหมายทางการเมือง
เท่านั้น ยังแสดงว่าสังคมยุคใหม่ที่ลดคุณค่ามนุษย์ให้เป็น
เพียงเครื่องมือส่งเสริมการเติบโตทางเศรษฐกิจ ก็เป็นสิ่ง
ซ้ำเติมอย่างรุนแรงไม่ยิ่งหย่อนไปกว่ากัน ใน “คนกับเสือ”
ความแปลกแยกของตัวเอกต่อค่านิยมอันเป็นปฏิบัติ
ต่อชีวิต ได้รับอิทธิพลจากประสบการณ์ตรงของผู้แต่ง
เรื่องนี้แสดงการวิพากษ์วิจารณ์จุดวิกฤตของอารยธรรม
ปัจจุบันอย่างรุนแรง สะท้อนทัศนะว่าอารยธรรมปัจจุบัน
เป็นสิ่งสกัดกั้นการบรรลุถึงคุณค่าของมนุษย์ ซึ่งหมายถึง
ถึงความเป็นอิสระแห่งจิตวิญญาณที่จะแสวงหาคคุณค่า
ด้วยตนเอง ในทัศนะของผู้แต่งการผดุงเสรีภาพในการ
ก้าวไปในวิถีชีวิตที่ตนกำหนดเป็นหน้าที่ที่สำคัญของมนุษย์

ความปวดร้าวทั้งต่อร่างกายและจิตใจเป็นผล
ที่ตัวละครได้รับนอกจากความแปลกแยกกับสังคม ผู้แต่ง
ชี้ว่าบาดแผลใหม่ซึ่งสร้างความปวดร้าวทั้งต่อร่างกาย
และจิตใจของตัวเอกใน “บาดแผลใหม่จากท้องทะเล”
เกิดจากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีที่ส่งเสริมความ
หยาบกระด้างและความไม่ละเอียดใจในการเบียดเบียน
ใน “มวยแทน” ก็ปรากฏความเจ็บปวดร้าวอย่าง
ซ้ำซ้อนซึ่งเป็นผลมาจากความพยายามผดุงศักดิ์ศรีของ
ตัวเอก นอกจากนี้ความปวดร้าวอย่างสาหัสในวินาที
สุดท้ายก่อนจบชีวิตของก้านั้นเดซตัวเอกใน “ผู้ยิ่งใหญ่”
ก็ยิ่งกระตุ้นให้ผู้อ่านครุ่นคิดต่อไปว่า ถึงเวลาแล้วหรือไม่
ที่เราจะสนับสนุนให้ความหวังของคนดีไม่สูญเปล่า และ
ไม่ปล่อยให้คนที่ยืนหยัดต่อสู้จนสุดชีวิตต้องกลายเป็นคน
ที่ไร้อำนาจหรือผู้แปลกแยก อีกทั้งเล็งเห็นว่าคุณธรรม
ในรากวิถีชีวิตดั้งเดิมซึ่งสร้างประโยชน์สุขแก่สังคม เช่น
ความยุติธรรม ความกล้าหาญ และความรักในพวกพ้อง
เหนือความเห็นแก่ตัว กำลังถูกทำลายอย่างน่าวิตกยิ่ง

ความเจ็บปวดและการยืนหยัดอย่างทรนงของ
ตัวละครแม่พ่ายแพ้หรือกระทั่งสูญเสียชีวิตก็ตาม สร้าง
ผลกระทบต่อผู้อ่านให้ซาบซึ้งในคุณค่าของการต่อสู้เพื่อ
ผดุงวิญญาณอิสระ ผู้อ่านจะหวั่นไหวกับความเลวร้ายที่
เกิดขึ้นพร้อมกับติดตามไปร่วมรับรู้อารมณ์อันเข้มข้น
ของตัวละคร ในขณะที่ชื่นชมต่อวิญญาณอิสระที่ไม่ยอม
จำนนไม่ว่าอำนาจบีบคั้นของความตกต่ำทางสังคมจะ
รุนแรงเพียงใด

เมื่อพิจารณาบริบททางสังคมของรวมเรื่องสั้น
ชุดนี้ พบว่าปัญหาเศรษฐกิจและสังคมที่รุนแรงขึ้น กระทบ
ผู้แต่งให้ชี้ชัดอย่างไม่ลังเลว่า ทางรอดของสังคมคือการ
พิทักษ์วิญญาณอิสระอันเป็นแก่นแท้ดั้งเดิมของมนุษย์

สรุปได้ว่า ผลงานทั้งสามเล่มนี้แสดงให้เห็น
คุณค่าและความจำเป็นของการดำรงไว้ซึ่งคุณธรรมและ
ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ อันเกี่ยวเนื่องกับวัฒนธรรม
และความอยู่รอดของสังคม พฤติกรรมที่น่าชื่นชมของ
ตัวเอกส่วนใหญ่ซึ่งตัดกับพฤติกรรมที่น่ารังเกียจหรือน่า
เยาะหยันของตัวละครอื่นและตัวเอกบางส่วนในเรื่องสั้น
ทั้งสามเล่มนี้ ได้ปลุกเร้าให้ผู้อ่านเฝ้ารักษาไว้ซึ่งคุณธรรม
และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

4. กลวิธีการประพันธ์

4.1 ฤดูกาล

เพื่อสื่อสารเนื้อหาทางอารมณ์และความ
คิด เสกสรรค์ ประเสริฐกุล ได้ใช้ความพิถีพิถันในการ
ประกอบวัสดุ หรือที่เรียกว่ากลวิธีการประพันธ์ ดังผล
การวิเคราะห์ต่อไปนี้

4.1.1 โครงเรื่อง แก่นเรื่อง และตัวละคร

ในแง่ความสัมพันธ์กันของโครง
เรื่อง แก่นเรื่อง ตัวละคร และฉาก ในเล่ม *ฤดูกาล* เรื่อง
สั้นกลุ่มที่แสดงปัญหาความยากจนและความไม่เป็นธรรม
ทางสังคมคือ “สมชาย” “ผู้รับผิดชอบ” “พลเมืองดี”
“ลมอ่อนเมื่อใกล้ค่ำ” และ “คนร้าย” มีโครงเรื่องที่แสดง
ข้อจำกัดในชีวิตของคนจน ซึ่งเผชิญกับปัญหาด้วยความ
ยึดเหนี่ยวในคุณค่าทางจริยธรรมอย่างน่าชื่นชม เมื่อเกิด
ความขัดแย้ง ลักษณะนิสัยของตัวละครเป็นเหตุผลของ
พฤติกรรมอันเป็นส่วนสำคัญในโครงเรื่อง ผู้แต่งสร้างความ
ขัดแย้งของตัวละครกับสภาวะความยากจนที่ใหญ่โต
เกินแก้ไข ยิ่งประจวบกับบทบาทอันย่อหย่อนในหน้าที่

ของผู้อื่นและความไร้น้ำใจหรือไร้มนุษยธรรมของผู้ที่ตัวเอกมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับ ตัวอ่านจะยิ่งเห็นความแค้นของตัวเอกที่ไร้ความหมายในสายตาของผู้อื่น ดังเช่น ใน “ผู้รับผิดชอบ” การเผชิญปัญหาที่ทำให้ตัวเอกต้องกลายเป็นตัวตลก นอกจากสร้างความสลดใจแก่ผู้อ่านแล้ว ยังแสดงวุฒิภาวะของเขาก่อนการถูกซ้ำเติม การเผชิญปัญหาที่ทำให้ตัวละครต้องกลายเป็นตัวตลกยังปรากฏใน “ค่าแรงของตำรวจ” และ “วันหนึ่งในชีวิตของหนานอิน” เรื่องแรกบ่งชี้ความโหดร้ายของคนและการเหยียดหยามกันที่สถานะทางสังคม เรื่องที่สองมีมูลเหตุมาจากแรงงานของคนจนมีค่าตอบแทนน้อยกว่าความซ้ำของผู้อ่านจะกิน

ความละเอียดอ่อนทางจิตสำนึกและอารมณ์เป็นคุณสมบัติที่โดดเด่นของตัวเอกในเล่มนี้ ดังเช่นที่ปรากฏใน “พลเมืองดี” และ “สมชาย” คุณสมบัตินี้กระตุ้นผู้อ่านให้ขบคิดถึงคุณค่าความเป็นมนุษย์ได้เป็นอย่างดี ใน “หินกับดิน” พฤติกรรมและความขัดแย้งที่ดำเนินไปสู่การค้นพบความหมายในประสบการณ์ของตัวละคร แสดงคุณค่าของการอุทิศตนเพื่อผู้อื่น อันเป็นแก่นเรื่อง เรื่อง “ไปไม้ที่หายไป” ลักษณะนิสัยตัวเอกที่อ่อนไหวต่อความเปลี่ยนแปลง เป็นที่มาของความขัดแย้งภายในและการเรียนรู้ความหมายของชีวิต

ตัวเอกที่มีคุณสมบัติในด้านการขบคิดและใช้เหตุผลปรากฏอย่างเด่นชัดใน “เด็กน้อยกับคนเฝ้าศาลเจ้า” การค้นพบความจริงของเด็กน้อยเป็นผลมาจากลักษณะนิสัยที่ใฝ่รู้ ข้างคิด และใช้เหตุผลอยู่เสมอ ผู้อ่านจะถูกกระตุ้นให้ขบคิดว่า ภัยและความรู้ อย่างผิวเผินอาจไม่ใช่สิ่งสำคัญที่ทำให้มนุษย์พ้นจากความหลงผิดได้ โคร่งเรื่องที่เน้นความขัดแย้งของศรัทธากับความรู้ยังสอดคล้องกับพฤติกรรมของคนเฝ้าศาลเจ้า ซึ่งมีนิสัยซื่อตรงต่อตนเองและผู้อื่น การที่คนเฝ้าศาลเจ้ายอมทนทุกข์เพื่อเปิดเผยความจริงนอกจากบ่งชี้ความยิ่งใหญ่ของตัวละครแล้ว ยังกระตุ้นให้ผู้อ่านได้ขบคิดว่าการต่อต้านความลวงเป็นภารกิจที่สำคัญของมนุษย์ ฉากในเรื่องนั้นนอกจากเป็นองค์ประกอบสำคัญที่สัมพันธ์กับพฤติกรรมและตัวตนที่แท้จริงของตัวละครแล้ว ยังกระตุ้นให้เกิดการครุ่นคิดถึงความหมายซ่อนเร้นอีกด้วย

เห็นได้ว่าลักษณะนิสัยที่โดดเด่นมากของตัวละครในเล่มนี้คือ ความเป็นคนจริงที่ไม่หวั่นต่อปัญหา ใน “ผู้เดือดร้อน” ผู้อ่านจะพบว่าฉากของเรื่องสอดคล้องกับพฤติกรรมของตัวละครที่แสดงแก่นเรื่อง คือ ความยุติธรรมและความรักศักดิ์ศรีของลูกผู้ชาย ความแปลกแยกของเจ้าของเรือแสดงความพะวงกับประโยชน์อย่างน่าดำหนิ

“กรอบหน้าต่าง” และ “กาลเวลา” เป็นเรื่องสั้นที่แสดงข้อจำกัดของมนุษย์ในแง่การดำรงชีวิตในกฎธรรมชาติ เรื่องแรกลักษณะนิสัยความเป็นคนช่างคิดช่างสังเกต ทำให้ตัวเอกเห็นความไม่จริงของสิ่งต่างๆ รวมทั้งชีวิต ฉากสุดท้ายที่บรรยายถึงโลกหลังความตายเป็นเอกภาพกับแก่นเรื่องคือความตายเป็นความเสื่อมสลายของชีวิตที่ก่อให้เกิดการเริ่มต้นใหม่อันน่าพิศวงได้เป็นอย่างดี เรื่องหลังไม่มีเนื้อเรื่องแต่เน้นความยิ่งใหญ่ของกาลเวลาที่วางเฉยต่อความทุกข์โศกอันเนื่องจากการเปลี่ยนแปลง

4.1.2 มุมมองและผู้เล่าเรื่อง

การวิเคราะห์มุมมองและผู้เล่าเรื่อง เพื่อเข้าใจการสื่อความหมายของผู้แต่ง แบ่งหัวข้อตามลักษณะของผู้เล่าเรื่องคือ ผู้เล่าเรื่องที่เป็นตัวละครในเรื่องและผู้เล่าเรื่องที่ไม่ใช่ตัวละครในเรื่อง

ในประเด็นแรก พบว่าผู้แต่งเล่าเรื่องผ่านมุมมองภายในของตัวเอก ทำให้ผู้อ่านเข้าใจความขัดแย้งภายในของตัวละครและสิ่งที่ตัวละครยึดถือ การใช้มุมมองแบบนี้ยังโน้มน้าวผู้อ่านให้รับรู้ความหมายในประสบการณ์ของตัวละครอีกด้วย

ในประเด็นผู้เล่าเรื่องที่ไม่ใช่ตัวละครในเรื่อง พบว่าผู้แต่งใช้ผู้เล่าเรื่องแบบผู้รู้แสดงมุมมองภายในของตัวเอก ทำให้ผู้อ่านเข้าใจตัวละครและปัญหาที่เกิดขึ้น การเน้นมุมมองภายในของตัวเอกนอกจากแสดงความรู้สึกของตัวละครแล้ว ยังสื่อถึงระดับชั้นเสียดสีอีกด้วย ดังเช่น ใน “ค่าแรงของตำรวจ” ผู้อ่านจะพบว่าในสังคมแบบตัวใครตัวมัน คุณค่าของมนุษย์อาจเทียบได้กับสัตว์เดรัจฉาน นอกจากนี้ยังพบว่าบางเรื่อง เช่น “พลเมืองดี” ผู้เล่าเรื่องแบบผู้รู้ เล่าเรื่องโดยใช้ทั้งมุมมองภายในของตัวเอกและมุมมองภายนอกสื่อความ

หมายที่แตกต่าง คือ การบรรยายความรู้สึกของชาย
ขอทานที่มีความละเอียดใจกับความโลภของหญิงเจ้าทุกข์
ซึ่งตีความได้จากพฤติกรรมและคำพูดของนาง

4.1.3 องค์ประกอบทางภาษาของ *ฤดูกาล*

การวิเคราะห์องค์ประกอบทาง
ภาษาในเล่มนี้ พบว่าผู้แต่งสร้างสัมฤทธิผลทางการ
สื่อสารโดยใช้บทสนทนาและสำนวนภาษาดังนี้

บทสนทนาของตัวละครเป็นองค์
ประกอบที่สื่อความหมายอย่างกระชับแทนการบรรยาย
ของผู้เล่า ผู้อ่านจะสามารถเข้าใจความคิดของตัวละคร
เห็นภาพตัวละครชัดเจน เห็นความบกพร่องของตัวละคร
อื่น และคุณสมบัติอันน่าชื่นชมของตัวเอก บทสนทนา
ในเล่มนี้นอกจากช่วยดำเนินเรื่องอย่างรวดเร็วและสื่อ
แก่นเรื่องให้ชัดเจนยิ่งขึ้นแล้ว ยังสร้างความสมจริงใน
ความรู้สึกของผู้อ่านอีกด้วย เห็นได้ว่าผู้แต่งใช้บทสนทนา
สื่อความหมายอย่างกลมกลืนกับองค์ประกอบอื่น เช่น
โครงเรื่อง แก่นเรื่อง และลักษณะนิสัยของตัวละคร

ในประเด็นสำนวนภาษา พบว่า
ผู้แต่งใช้การบรรยาย การพรรณนา และความเปรียบ สื่อ
ความอย่างมีพลัง ผู้แต่งใช้การบรรยายทำให้ผู้อ่านเข้าใจ
มุมมองตัวละครสร้างภาพอย่างชัดเจน ได้รับความสนใจ
ของผู้อ่าน อีกทั้งยังกระตุ้นให้ผู้อ่านขบคิดและตีความ
อีกด้วย เสียงและความหมายที่สอดคล้องกันยังช่วยให้
ผู้อ่านเข้าถึงสารทางอารมณ์ของเรื่อง นอกจากนี้ผู้แต่ง
ยังใช้การบรรยายเพื่อแสดงคุณสมบัติที่น่ายกย่องของ
ตัวละคร ความเปรียบที่ปรากฏในเล่มนี้ก็คือความอย่าง
มีประสิทธิภาพ ดังความเปรียบที่สื่อความรู้สึกนึกคิด
ของตัวละครสามารถกระตุ้นให้ผู้อ่านขบคิดถึงความหมาย
ความเปรียบที่แสดงภาพอย่างชัดเจนนอกจากทำให้
ผู้อ่านเห็นพฤติกรรม ภูมิหลัง และลักษณะนิสัยของ
ตัวละครซึ่งเป็นเอกภาพกับโครงเรื่องและแก่นเรื่องแล้ว
ยังสร้างความระทึกใจแก่ผู้อ่านอีกด้วย นอกจากนี้ผู้แต่ง
ยังใช้ความเปรียบที่มีลักษณะเฉพาะตัวซึ่งสัมพันธ์กับ
เนื้อหา

4.2 ดอกไม้

4.2.1 โครงเรื่อง แก่นเรื่อง และตัวละคร

เมื่อวิเคราะห์ โครงเรื่อง แก่นเรื่อง
ตัวละคร และฉาก ในเล่ม *ดอกไม้* พบว่าแสดงปัญหา

และข้อจำกัดของคนจนที่รุนแรงซับซ้อนมากขึ้น มีโครง
เรื่องที่แสดงความขัดแย้งระหว่างคนจนกับระบบหรือ
ค่านิยมของสังคมที่เป็นปัญหา และ/หรือธรรมชาติอัน
โหดร้าย ฉากและพฤติกรรมของตัวละครที่สอดคล้องกับ
โครงเรื่องและแก่นเรื่องเป็นองค์ประกอบสำคัญที่กระตุ้น
ให้ผู้อ่านมีความคิดวิพากษ์วิจารณ์ระบบโครงสร้างและ
ค่านิยมของสังคม โครงเรื่องแบบหักมุมในบางเรื่อง เช่น
“สิ้นเสียงซิ่ง” นอกจากทำให้ผู้อ่านเห็นการพลิกผันทาง
อารมณ์และพฤติกรรมที่สมเหตุสมผลของตัวละครและเข้าใจ
ตัวละครแล้ว ยังแฝงการวิจารณ์วัฒนธรรมของสังคมที่
ตัดสินคนอย่างผิวเผินและด่วนสรุป การปลอบใจตัวเอง
ที่แสดงวุฒิภาวะของคนตงงาน ทำให้ผู้อ่านรู้สึกถึงความ
พิการของสังคมมากขึ้น การให้ตัวเอกมีวุฒิภาวะที่น่า
ชื่นชม ย่อมบ่งชี้ว่าผู้แต่งศรัทธาในความดีงามของมนุษย์
น่าสังเกตว่าฉากเป็นองค์ประกอบที่นอกจากจะสอดรับ
กับความขัดแย้งของตัวละครและแสดงความไร้ความหมาย
ของความเจริญแล้ว ยังเป็นสัญลักษณ์ที่แสดงชะตากรรม
ของตัวละครและผู้คน ดังที่ปรากฏใน “สี่แยก”

เห็นได้ว่าผู้แต่งไม่ได้ยึดสูตรสำเร็จ
ที่ต้องชี้ทางออกของปัญหา แต่กระตุ้นให้ผู้อ่านเห็นว่า
หายนะของคนดีไม่ใช่สิ่งที่เราจะเพิกเฉยได้ จึงเน้นความ
รุนแรงของการประทุร้ายเป็นภาพเด่น

ในเรื่องสั้นที่แสดงคุณค่าทางจิตใจ
และคุณธรรม ได้แก่ “ไหมลี” “เพียงความรู้สึก” และ
“บุคคลภายนอก” ผู้แต่งได้แสดงแก่นเรื่องด้วยพฤติกรรม
ของตัวละครหลัก

เรื่องที่แสดงปัญหาสำคัญอีก
ประการหนึ่งคือความอ่อนแอภายในซึ่งทำลายศักดิ์ศรี
มนุษย์ เช่น “ความหวังของปัญญา” ผู้แต่งใช้ความขัดแย้ง
ภายในของตัวละครเป็นองค์ประกอบที่ชี้ว่าความอ่อนแอ
ทางจริยธรรมเป็นเหตุให้บุคคลพ่ายแพ้ต่อกิเลสจนละทิ้ง
คุณธรรม นอกจากนี้ใน “ความเคยชิน” ผู้แต่งแสดง
ความน่าชื่นของตัวเอกผู้ที่มีความอ่อนแอในจิตใจ ผ่าน
ลักษณะนิสัยและพฤติกรรมที่สอดคล้องกับแก่นเรื่องคือ
ความเคยชินอาจทำให้มนุษย์เห็นดิ่งตามไปกับความน่า
รังเกียจโดยไม่รู้ตัว

กลวิธีการดำเนินเรื่องก็เป็นปัจจัย
ที่สร้างสัมฤทธิผลทางการสื่อสาร ดังเช่น ใน “ไหมลี”

ผู้แต่งดำเนินเรื่องแบบไม่เรียงตามลำดับเวลา แต่จะเริ่มต้นที่ท้ายเรื่องแล้วย้อนเรื่องเพื่อแสดงมูลเหตุแห่งปัญหา ผู้อ่านจะเห็นพัฒนาการของความขัดแย้งและเข้าใจมูลเหตุแห่งพฤติกรรมของตัวละคร

4.2.2 มุมมองและผู้เล่าเรื่อง

ในประเด็นผู้เล่าเรื่องที่เป็นตัวละครในเรื่อง พบเพียงเรื่องเดียวคือ “บุคคลภายนอก” มุมมองที่แสดงการสังเกตและรับรู้ของตัวละครผู้เล่าเรื่องในเรื่องนี้ทำให้ผู้อ่านสามารถเห็นลักษณะนิสัยของตัวละคร เข้าใจพฤติกรรมและแก่นเรื่องเป็นอย่างดีว่าความโลเลใจต่อเพื่อนมนุษย์เป็นความงามน่าประทับใจ

ในประเด็นผู้เล่าเรื่องที่ไม่ใช่ตัวละครในเรื่อง พบว่าผู้แต่งใช้ผู้เล่าเรื่องแบบผู้รู้ การเล่าโดยเน้นมุมมองภายในที่แสดงความโลเลใจของตัวละครนอกจากทำให้ผู้อ่านเห็นลักษณะนิสัยของตัวละครอันเป็นที่มาของพฤติกรรมและเข้าใจตัวละครแล้ว ยังช่วยให้เข้าใจปัญหาอีกด้วย ผู้อ่านจะเห็นใจและสลดใจที่คนตีใน “ดอกไผ่” ต้องประสบเคราะห์กรรมอันเนื่องมาจากความไม่เป็นธรรมทางสังคม นอกจากนี้มุมมองภายในยังแสดงแก่นเรื่อง และ/หรือคุณสมบัติที่น่าชื่นชมของตัวละครอีกด้วย อย่างไรก็ตามการเน้นมุมมองภายนอกที่เล่าเฉพาะเหตุการณ์หรือพฤติกรรมใน “ไหมลี” นอกจากสร้างความสนใจให้ผู้อ่านติดตามเรื่องแล้ว ยังกระตุ้นให้ผู้อ่านขบคิดถึงมูลเหตุและผลของเหตุการณ์หรือพฤติกรรมนั้นอีกด้วย นอกจากนี้ยังพบว่าผู้เล่าเรื่องแบบผู้รู้ในบางเรื่อง เช่น “ไหมลี” “น้ำค้างกลางป่า” และ “ดอกไผ่” ใช้ทั้งมุมมองภายในตัวละครหลักและมุมมองภายนอกอย่างกลมกลืนเพื่อสื่อความหรือแก่นเรื่อง ใน “อั้งฮวย” การเล่าเรื่องแบบผู้รู้ที่แฝงนัย (irony) นำทางให้ผู้อ่านเข้าใจได้ว่าชะตากรรมอยู่เหนือการควบคุมของตัวละคร

ผู้เล่ายังใช้สมญานามเรียกตัวละครอย่างกระชับเพื่อช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจสถานะและอาชีพของตัวละครและยังเห็นภาพตัวละครชัดเจนขึ้น นอกจากนี้ผู้เล่ายังใช้คำเรียกตัวละครที่สื่อความเสี่ยงประชดประชันอีกด้วย ดังปรากฏใน “สิ้นเสียงซิ่ง”

4.2.3 องค์ประกอบทางภาษา

เมื่อวิเคราะห์องค์ประกอบทางภาษา ได้ผลสรุปดังนี้ ผู้แต่งยังคงใช้ทสนทนาสื่อความ

หมายแทนการบรรยายสร้างความเข้าใจต่อตัวละครและเหตุการณ์ในเรื่องบทพูดเกี่ยวกับตัวเองของตัวละครทำให้ผู้อ่านเข้าใจมูลเหตุเฉพาะหน้าของพฤติกรรม คำพูดของตัวละครที่ตรงข้ามกับความจริงแฝงนัยให้ผู้อ่านเห็นความเขลาและข้อจำกัดของมนุษย์ นอกจากนี้บทสนทนายังกระตุ้นให้ผู้อ่านขบคิดและตีความอย่างแยกคาย เห็นได้ว่าบทสนทนาเล่มนี้เป็นปัจจัยของความเป็นเอกภาพและความเข้มข้นของเรื่อง

ในประเด็นสำนวนภาษา ผู้แต่งใช้การบรรยายแสดงบรรยายภาคสอดคล้องกับความขัดแย้งของตัวละครและผลที่ตัวละครได้รับ คำที่เลือกมาอย่างกระชับสร้างอารมณ์ร่วมให้ผู้อ่านเข้าถึงชะตากรรมของตัวละคร การบรรยายพฤติกรรมของตัวละครทำให้ผู้อ่านเห็นลักษณะนิสัยของตัวละครและปัญหาที่เกิดขึ้น ผู้แต่งสามารถบรรยายรายละเอียดของฉากที่ทำให้อารมณ์และบรรยายภาคเชื่อมโยงกับแก่นเรื่องได้เป็นอย่างดี น่าสนใจที่ผู้แต่งใช้การบรรยายสร้างอารมณ์ชดเชยทำให้เกิดความสมดุลของเนื้อหาทางอารมณ์ ดังปรากฏใน “ไหมลี” นอกจากนี้การบรรยายยังกระตุ้นให้ผู้อ่านครุ่นคิดและตีความ ผู้แต่งยังใช้การอุปมาสื่อความอย่างมีประสิทธิภาพ บุคลาธิษฐานและความเปรียบก็แฝงการวิจารณ์สังคมอย่างคมคาย และแสดงประสบการณ์ของตัวละคร ความเปรียบพรรณนาความรู้สึกของตัวละครช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจความเจ็บปวดที่เกิดขึ้นของตัวละคร ผู้แต่งยังใช้การอุปมาลักษณะแสดงภาวะทางอารมณ์ของตัวละคร ความเปรียบที่มีนัยค้ำกันในตัวยังกระตุ้นให้ผู้อ่านขบคิดปัญหาอย่างถี่ถ้วน นอกจากนี้ความเปรียบและการบรรยายที่แสดงความรู้สึกและภูมิหลังของตัวเอกยังทำให้ผู้อ่านเข้าใจความรู้สึก ความขัดแย้งภายใน และเหตุผลในความรู้สึกของตัวละคร ความเปรียบในเรื่องนี้กระตุ้นให้ผู้อ่านขบคิดได้เป็นอย่างดี ผู้แต่งสามารถใช้ความเปรียบอย่างเป็นเอกภาพกับพฤติกรรมของตัวละคร

4.3 คนกับเสือ

4.3.1 โครงเรื่อง แก่นเรื่อง และตัวละคร

ในเล่ม *คนกับเสือ* เมื่อพิจารณาโครงเรื่อง แก่นเรื่อง ตัวละคร และฉาก พบว่ามีลักษณะร่วมกันอยู่คือตัวเอกทุกตัว มีความขัดแย้งกับสังคมหรือบุคคลที่มีค่านิยมแปลกปลอมต่อความหมายอันแท้จริง

ของชีวิต ความน่าชื่นชมของตัวเอกเหล่านี้อยู่ที่การยืนหยัดต่อสู้ แม้พ่ายแพ้ก็ยังคงดำรงคุณธรรมที่บ่งชี้ศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ไว้ได้ โครงเรื่องแสดงความปวดร้าวหรือพ่ายแพ้ของคนที่ไม่อาจคล้อยตามกระแสสังคมซึ่งยึดถือผลประโยชน์และวัตถุเป็นคุณค่าของชีวิต สอดคล้องกับแก่นเรื่องที่แสดงถึงการคุกคามของกระแสสังคม ทบทวนผู้อ่านให้ร่วมรู้สึกเจ็บปวดไปกับตัวละครจนอาจนึกต่อต้านกระแสดังกล่าว

พฤติกรรมของตัวละครอื่นซึ่งตัดกับตัวเอก กระตุ้นให้ผู้อ่านขบคิดและตีความได้เป็นอย่างดี พฤติกรรมที่กลมกลืนกับลักษณะนิสัยของตัวละครยังทำให้เรื่องมีความสมเหตุสมผล นอกจากนี้การนำเสนอเรื่องโดยแบ่งเป็นตอนยังเป็นการจัดระบบเนื้อความอย่างลงตัว

เห็นได้ว่าความขัดแย้งภายในและความมุ่งมั่นของตัวเอกขณะเผชิญปัญหาของชีวิต นอกจากเป็นองค์ประกอบที่สัมพันธ์กับแก่นเรื่องแล้ว ยังแสดงความยิ่งใหญ่ของตัวละครอีกด้วย ตัวเอกที่มีความซับซ้อนทางความคิดและอารมณ์โน้มน้าวใจให้ผู้อ่านเข้าถึงประสบการณ์ร่วมทางอารมณ์ซึ่งกระตุ้นปัญญาได้ ผลที่เกิดกับตัวละครคือความเจ็บปวดทั้งทางร่างกายและจิตใจ กระตุ้นให้ผู้อ่านครุ่นคิดถึงความเลวร้ายของกระแสสังคมซึ่งบั่นทอนศักดิ์ศรีและทำลายความสุขของมนุษย์ นอกจากนี้ความโดดเดี่ยวและความล้มเหลวของตัวเอกกลับยิ่งทำให้ผู้อ่านเห็นศักยภาพที่น่าชื่นชมท่ามกลางข้อจำกัดของมนุษย์ น่าสนใจที่ผู้แต่งให้ความสำคัญต่อเนื้อหาทางอารมณ์ กล่าวคือไม่ได้มุ่งเน้นความบีบคั้นทางอารมณ์เท่านั้น แต่ยังถ่วงดุลด้วยความชื่นชมในความยิ่งใหญ่ของมนุษย์

เห็นได้ว่าจากก็เป็นองค์ประกอบสำคัญที่กลมกลืนกับเนื้อหาในเรื่อง ผู้แต่งยังใช้ฉากย้อนระลึกของตัวละครซึ่งทำให้ผู้อ่านเห็นปัญหาที่เขาต้องเผชิญ และสิ่งที่ตัวละครยึดถือ ดังปรากฏใน “หญิงเฒ่าบนภูเขาชรา” นอกจากนี้ผู้อ่านจะพบว่าจากมีความสัมพันธ์กับชะตากรรมของตัวละครและย้ำความโดดเดี่ยวอ้างว้างของตัวละครได้อย่างมีพลัง

4.3.2 มุมมองและผู้เล่าเรื่อง

เมื่อวิเคราะห์มุมมองและผู้เล่าเรื่องพบว่าเรื่องสั้นทุกเรื่องในเล่มนี้ มีผู้เล่าเรื่องแบบผู้รู้ที่ไม่ใช่

ตัวละคร การเน้นมุมมองภายในของตัวเอกทำให้ผู้อ่านเข้าใจ ความคิด ความรู้สึก อีกทั้งเห็นคุณสมบัติที่น่าชื่นชมและข้อจำกัดของตัวละคร ผู้อ่านจะเข้าใจความทุกข์และความซับซ้อนของตัวเอกขณะมีความขัดแย้งภายใน มุมมองภายในที่แสดงความคิดยังทำให้ผู้อ่านเข้าใจมูลเหตุแห่งพฤติกรรมของตัวละคร

น่าสนใจที่การใช้มุมมองแบบจำกัดผ่านตัวเอกเพียงผู้เดียว ทำให้ผู้อ่านเข้าใจได้ว่านอกจากตัวละครอื่นจะไม่มีมุมมองแล้ว ยังสามารถเข้าใจพฤติกรรมนั้นได้ไม่ยาก ความรู้สึกของตัวเอกจึงสำคัญกว่าและกระทบผู้อ่านอย่างหนักหน่วง ดังเช่นที่ปรากฏใน “ผู้ยิ่งใหญ่” การใช้มุมมองภายในนอกจากจะกระตุ้นให้ผู้อ่านตีความแล้วยังโน้มน้าวให้ผู้อ่านเกิดความรู้สึกร่วมในการต่อต้านสิ่งที่ตัวละครไม่เห็นคุณค่าอีกด้วย ผู้เล่าเรื่องแบบผู้รู้ยังใช้มุมมองภายในของตัวเอกสื่อความหมายอย่างแยบคาย ดังใน “คนกับเสือ” ความรู้สึกนึกคิดของตัวเอกที่รู้ว่าถ้าเขาถูกเสือฆ่าตาย คงไม่มีใครเข้าใจและสนใจในมูลเหตุที่เขาขัดคำสั่งพ่อ บ่งชี้ความฉาบฉวยของผู้คนที่มักตัดสินผู้อื่นอย่างขาดความเข้าใจและไม่เคารพความคิดของผู้ที่แตกต่างจากตน มุมมองเช่นนี้กระตุ้นให้ผู้อ่านเห็นความสำคัญของความเคารพในเสรีภาพและภูมิปัญญาของผู้อื่นได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้ผู้เล่าเรื่องยังใช้มุมมองภายนอกกระตุ้นให้ผู้อ่านขบคิดถึงความหมายซ่อนเร้น ซึ่งมีน้ำหนักกว่าการอธิบายอย่างตรงๆ

4.3.3 องค์ประกอบทางภาษา

ในแง่องค์ประกอบทางภาษา พบว่าผู้แต่งเพิ่มความประณีตยิ่งขึ้น โดยยังคงความกระชับและความเป็นเอกภาพกับองค์ประกอบอื่น ในประเด็นบทสนทนา แม้เรื่องสั้นทุกเรื่องในเล่มนี้ ผู้แต่งจะเน้นการบรรยายมากกว่าบทสนทนา แต่ก็พบว่าบทสนทนาที่ปรากฏเป็นองค์ประกอบสำคัญในการสื่อความหมายในบริบทและกลมกลืนกับองค์ประกอบอื่น ใน “หญิงเฒ่าบนภูเขาชรา” ผู้แต่งใช้บทสนทาระหว่างหญิงเฒ่าตัวเอกกับนักท่องเที่ยว แสดงถึงความขัดแย้งภายใน ปมปัญหาของตัวเอก และความฉาบฉวยไร้แก่นสารของตัวละครอื่น ผู้อ่านจะเห็นความไม่สามารถในการสื่อสารและความแปลกแยกอย่างเด่นชัดระหว่างตัวเอกกับคนรุ่นใหม่

บทสนทนาระหว่างตัวเอกกับพ่อใน “คนกับเสือ” แสดงให้เห็นคุณสมบัติที่น่าชื่นชมของผู้เป็นพ่อ นอกจากนี้ บทสนทนาของตัวเอกกับภรรยาใน “มวยแทน” เป็นองค์ประกอบที่เชื่อมโยงไปสู่การย้อนระลึกของตัวเอกที่เฉลยคำตอบของเหตุการณ์ซึ่งถูกละไว้ และเป็นเหตุการณ์ที่สร้างความล้มเหลวของการหารายได้พิเศษ แต่ยิ่งย้ำความเป็นคนจริงของเขาซึ่งสอดคล้องกับแก่นเรื่อง ใน “บาดแผลใหม่จากท้องทะเล” แม้ผู้แต่งจะเน้นการบรรยายตลอดทั้งเรื่อง แต่ก็ใช้บทพูดสั้นๆ ของตัวเอกที่ตะโกนอยู่ฝ่ายเดียวโดยไม่ได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยงที่มีสถานะสูงกว่า ซึ่งฉกชิงปลาที่เขาตกได้ไปอย่างไร้ความละอาย การเมินเฉยขณะที่ตัวเอกร้องตะโกนจึงย้ำพฤติกรรมอันน่ารังเกียจของผู้ที่มีการศึกษาซึ่งบกพร่องทางคุณธรรม

ในประเด็นสำนวนภาษา พบว่าผู้แต่งพิถีพิถันในการบรรยายจาก โยงกับความขัดแย้งของตัวละคร โดยใช้ภาษาที่ประณีตบรรจงในลีลากริยาวิพนธ์สร้างความเพ่งพินิจโดยเฉพาะช่วงเปิดเรื่อง ฉากในเรื่องสั้นเหล่านี้สามารถโน้มน้าวให้ผู้อ่านเชื่อมโยงสถานการณ์ข้อขัดแย้ง และประสบการณ์ของตัวละคร เข้าด้วยกัน ผู้แต่งสามารถใช้การบรรยายสื่อความอย่างมีประสิทธิภาพและหลากหลาย บทบรรยายที่แสดงตัวตนที่แท้จริงซึ่งไม่ยอมแพ้ฝ่ายของตัวเอกใน “มวยแทน” กระทบผู้อ่านให้เล็งเห็นความสำคัญของการรักษาศักดิ์ศรี การบรรยายประสบการณ์ของตัวเอกใน “ผู้ยิ่งใหญ่” ทำให้ผู้อ่านสามารถเข้าใจและเชื่อมโยงประสบการณ์ในอดีตที่ส่งผลต่อพฤติกรรมของตัวละครในภายหลังได้ ความเปรียบเทียบที่แสดงความรู้สึกอันหลากหลายตามระดับความเข้มข้นทางอารมณ์ทำให้ผู้อ่านเห็นพัฒนาการในความรู้สึกของตัวละคร นอกจากนี้ผู้แต่งยังพรรณนาความรู้สึกของตัวละครด้วยความเปรียบเทียบที่มีความกลมกลืนกับวิถีชีวิตของตัวละคร

สังเกตได้ว่าสมญานามที่ใช้เรียกตัวละครมีความกลมกลืนกับเนื้อหา และช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจและเห็นภาพตัวละครอย่างชัดเจน ใน “คนกับเสือ” และ “ผู้ยิ่งใหญ่” ผู้แต่งใช้คติบทอย่างกลมกลืนกับเนื้อหาเพื่อเสริมความเข้าใจกับพฤติกรรมและความรู้สึกนึกคิดของตัวละคร การใช้คำที่สื่อความอย่างกลมกลืนกับ

เหตุการณ์ทำให้ผู้อ่านเข้าถึงเนื้อหาทางอารมณ์ของเรื่องได้เป็นอย่างดี ความพิถีพิถันพรรณนารายละเอียดในความรู้สึกของตัวละครด้วยความเปรียบและโวหารซึ่งสร้างจินตนาการ ก็เป็นปัจจัยที่สร้างความเข้าใจแก่ผู้อ่าน การบรรยายด้วยโวหารปฏิทรรศน์ก็เป็นองค์ประกอบที่กระทบผู้อ่านให้เข้าใจความรู้สึกนึกคิดอันละเอียดอ่อนและซับซ้อนของตัวเอก ผู้แต่งยังใช้คำบรรยายที่แสดงรายละเอียดของภาพและเหตุการณ์ที่ตัวละครมองเห็นและความรู้สึกของตัวละครต่อสิ่งนั้น แสดงมุมมองตัวละครอันสัมพันธ์กับพฤติกรรมและแก่นเรื่อง ใน “คนกับเสือ” การบรรยายและความเปรียบเทียบที่แสดงลักษณะพิเศษของเสือเป็นเอกภาพกับสัญลักษณ์หลักของเรื่องคือ เสือ ซึ่งแทนความสูงส่งทางจิตวิญญาณ นอกจากนี้ผู้แต่งยังใช้ความเปรียบและบุคลาธิษฐานที่แสดงจากและบรรยายกาศในเรื่อง ไร่จินตนาการและความคิดของผู้อ่านได้เป็นอย่างดี

สรุปและอภิปรายผล

กล่าวได้ว่า รวมเรื่องสั้นทั้ง 3 เล่มของ เสกสรรค์ ประเสริฐกุล ซึ่งเขียนขึ้นในช่วงเวลาร่วม 3 ทศวรรษ (2516-2539) เป็นตัวแทนความคิดและโลกทรรศน์ของผู้ประพันธ์อันสร้างสมขึ้นในประสบการณ์ของการสังเกต เรียนรู้ชีวิตและการวิพากษ์วิจารณ์ทางสังคมที่กระทบต่อความสุข ความทุกข์ และศักดิ์ศรีของผู้คนร่วมสมัย ผู้แต่งได้นำเสนอทั้งปัญหาและคุณค่าของมนุษย์อย่างเอาใจจริง เอาใจ ในแง่ปัญหา เขายังยืนยันว่าความไม่เป็นธรรมทางสังคม ระบบสังคม และค่านิยมที่ไม่เอื้ออำนวย อีกทั้งความอ่อนแอภายในของมนุษย์เป็นปัจจัยที่สำคัญของความทุกข์และการกระทำอันเลวร้ายต่อกันในสังคมปัจจุบัน ในขณะที่การยึดถือในคุณค่าสำคัญเป็นทางออกของปัญหาเพียงอย่างเดียวเท่านั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการแสวงหาความเป็นอิสระทางจิตวิญญาณ ผู้แต่งได้พยายามใช้องค์ประกอบของเรื่องสั้นที่รวมศูนย์อย่างมีเอกภาพ นำเสนอความคิดและเนื้อหาทางอารมณ์ที่มีพลังวรรณศิลป์ เขาใช้สำนวนภาษาอย่างพิถีพิถัน อีกทั้งการแฝงนัยอย่างคมคายกระตุ้นให้ผู้อ่านอ่านด้วยความเพ่งพินิจเพื่อสร้างความตระหนักร่วมกัน

ข้อเสนอแนะ

ควรมีการศึกษาเรื่องสั้นของผู้ประพันธ์อื่นในแง่ที่เชื่อมโยงงานกับประวัติของผู้แต่งและบริบททางสังคมเพื่อพิจารณาว่าผู้แต่งได้แสดงคุณค่าและความหมายในประสบการณ์ร่วมของมนุษย์อย่างไร

เอกสารอ้างอิง

เจตนา นาควัชระ. (2514). *วรรณคดีวิจารณ์และการศึกษาวรรณคดี. วรรณไวทยากร*. กรุงเทพฯ: โครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์.

เจตนา นาควัชระ. (2530). *ศัตรูที่สิ้นไพล: แง่มุมหนึ่งของวรรณกรรมไทยร่วมสมัย. ใน ทางอันไม่รู้จบของวัฒนธรรมแห่งการวิจารณ์*. กรุงเทพฯ: เทียนวรรณ.

วิทย์ ศิวะศรียานนท์. (2531). *วรรณคดีและวรรณคดีวิจารณ์*. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.

เสกสรรค์ ประเสริฐกุล. (2531). *เพลงน้ำระบำเมฆ*. กรุงเทพฯ: เทียนวรรณ.

_____. (2537). *เสกสรรค์ ประเสริฐกุล วันนี้ยังไม่ใช่ชัชชนะ*. *ไฮคลาส*, (กุมภาพันธ์), 27-40, 156-157.

_____. (2539ก). *คนกับเสือ*. กรุงเทพฯ.

_____. (2539ข). *ดอกไฟ*. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: สามัญชน.

_____. (2539ค). *ฤดูกาล*. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: สามัญชน.

_____. (2540). *เส้นทางนักประพันธ์*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: สามัญชน.

_____. (2541). *บันทึกความคิดผ่านวันเวลา 25 ปี '14 ตุลา 16'*. *มติชน*, (13 ตุลาคม), 12.